

JOAQUIM DANÉS I TORRAS.

EXILI I PRESÓ

MARC DANÉS I CASTELLS

E

l meu treball *Joaquim Danés i Torras. Exili i presó* és un lloc web fruit d'una exhaustiva recerca d'informació, de documentació, d'elaboració i de creació que vaig iniciar l'1 de febrer de 2006 i vaig acabar l'11 de gener de 2008.

Les obres inèdites de J.D.T.: *Executòria Pairal*, *Diari de la Guerra*, *Dietari del meu exil i romiatge per terres de França. 1939-1940*, i el *Diari de la Presó*, el *Fons Joaquim Danés i Torras* i les cartes personals van ser fonamentals per a la recerca i l'elaboració del treball.

Principalment, m'interessava tractar del seu exili a França de 1939 a 1940 i la seva reclusió a la presó, primerament a la d'Olot i després a la de Girona (1941-

1942). Però, per entendre bé la figura de Joaquim Danés i Torras, vaig estudiar altres temes imprescindibles, com ara la seva biografia, els elogis, els homenatges...

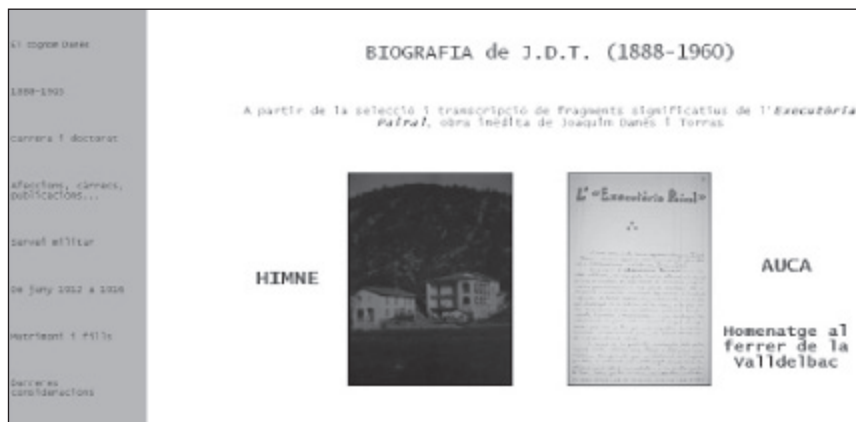
Per reconstruir l'itinerari de l'exili, em va caldre desplaçar-me a una sèrie de llocs de l'Alta Garrotxa i del sud de França, així com intentar localitzar diverses persones i parlar-hi.

També vaig consultar arxius, biblioteques i mediateques que em proporcionaren molta documentació.

Les emotives entrevistes realitzades (al senyor Jordi Moret i Marguí, a Maria Rosa Danés i Llongarriu, a Maria Assumpció Danés i Llongarriu, a Annita Valeri i Puigvert, a Rosa Maria Costa i Munteis, a Rosa Baraldés i Tornamira, al Dr. Jordi Pujiula i al senyor Antoni Mayans) són les veus del record, del sentiment, de l'estudi...

El fet de voler donar un format web al treball em va suposar una dificultat afegida, ja que no sóc un expert en informàtica. Creia que podria ser innovador fugir del tradicional paper, i per això és tan important que definitivament es publiqui el web, per donar-li la difusió esperada.

Per tant, aquí em limitaré a mostrar-vos les diferents parts en què s'estructura el treball:

A partir d'una selecció de fragments de l'*Executòria pairal*, obra inèdita de Joaquim Danés, vaig configurar la seva biografia. Potser seria més apropiat parlar d'una autobiografia, ja que ell mateix és qui ens explica els moments més importants de la seva vida.

En aquest calendari vaig destacar-hi aquells dies que Joaquim Danés, en el seu *Diari de la Guerra*, explica els fets més significatius que ens permeten comprendre, no solament l'evolució de la guerra civil espanyola a Olot, sinó també la seva implicació en el transcurs dels dies.

El *Diari de la guerra*, obra inèdita de Joaquim Danés i Torras, va ser reproduït íntegrament (encara que sense l'autorització familiar) en les pàgines 181 a 198 del llibre titulat *Joaquim Danés i Torras (1898-1967)* dels autors Jordi Canal, Antoni Mayans i Jordi Pujiula.

D'aquest diari n'he seleccionat exclusivament aquells fragments que contribueixen a demostrar quina va ser la posició adoptada per Joaquim Danés i Torras durant aquesta etapa del 18-VII-1936 a 10-XII-1938 que abasta en el seu diari.

Juliol 1936	Agost 1936	Setembre 1936	Octubre 1936	Novembre 1936
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
Desembre 1936	Gener 1937	Juliol 1937	Juliol 1938	Desembre 1938
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Aquest diari em va resultar encara més difícil de llegir que altres perquè, a més de la famosa lletra de metge a la qual em vaig haver d'acostumar, està tot ell escrit en una mida de lletra diminuta per tal d'aprofitar el paper, que moltes vegades li escassejava. La lupa m'ha estat necessària en moltes ocasions!

L'exili és una de les parts més extenses i potser més importants del treball. És primordial l'apartat on faig un recull de fragments de l'inèdit *Dietari del meu exil i romiatges per terres de França. 1939-1940*, de Joaquim Danés i Torras. Encara que molt autocensurat abans d'entrar a Catalunya per evitar comprometre o causar danys, involuntàriament, a alguna de les persones esmentades en el diari, és un autèntic tresor que permet comprendre el dolor d'un exiliat.

Els fragments que vaig seleccionar i classificar mostren els moments particularment difícils des que va sortir d'Olot el 27 de gener de 1939 fins a l'emoitiu i esperat retorn a casa.

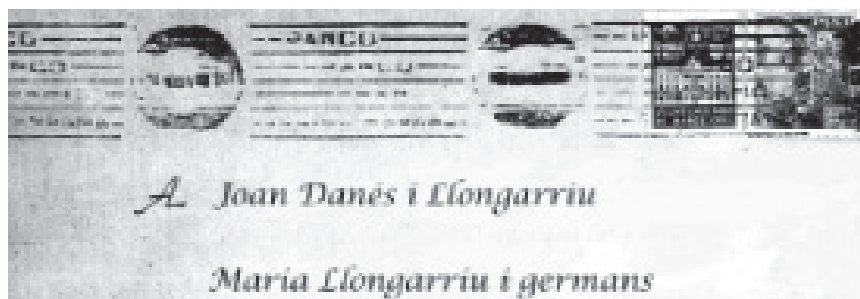
L'emoció de resseguir tot l'itinerari de l'exili, ser als mateixos llocs que 68 anys abans el meu besavi havia trepitjat, conèixer familiars i persones que l'havien acollit, imaginar i experimentar les seves sensacions i comprovar *in situ* comentaris molt personals com els que cito tot seguit va resultar una experiència extraordinària:

- "...és un poble lleig. [...] La gent, en canvi, són incomparablement amables. [...] L'església, davant de la qual tenim el nostre hotel, no té cap valor artístic. Fins les imatges són totes, artísticament, d'un gust deplorable. Els altars, renaixement i greco-romà, resulten igualment de força mal gust."

- "...Al poble hi ha una església parroquial, una torre parodial de la d'Eiffel, i sota la torre i passa una petit canal d'aigua. Té una situació bonica, emplaçat en una petita costa, de cara al pla."

- "...Hem continuat la vida de cada dia, passejant poc, per evitar les molèsties de la tramuntana que bufa aquí cada dia com en ple Empordà."

- "...l'excursió al Canigou, és molt bonica i entusiasmant, i m'ha agradat molt

d'haver-la feta tot i que ha estat per mi una revelació i un disgust. M'he adonat com mai dels meus cinquanta-un anys. Quin descobriment més desil·lusionant!

Adéu, Canigou: jo no hi podré pujar mai més!"

Tot el recorregut que vaig fer per terres del sud de França en diverses ocasions m'ha resultat molt enriquidor.

Diria que la correspondència va mantenir viu Joaquim Danés.

D'una muntanya de cartes, vaig escollir-ne com a mostra les dirigides a Joan Danés i Llongarriu (el seu primogènit, que va combatre al costat dels republicans i va estar en un camp de concentració francès), a Maria Llongarriu (la seva muller) i els seus germans (principalment, Josep Danés i Torras).

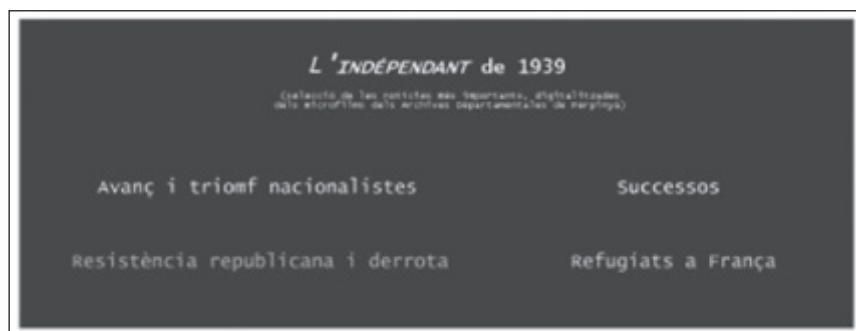

Les entrevistes tenen un gran valor, ja que permeten descobrir la vida i la personalitat de Joaquim Danés i Torres segons l'opinió d'altres persones més o menys objectives depenent de la relació que amb ell mantingueren: Sr. Moret, filles i joves.

Dels nou fills de Joaquim Danés només viuen la Maria Rosa i la Maria Assumpció. Els germans més grans van viure l'exili, l'empresonament i les conseqüències posteriors que va patir el pare d'una manera més intensa que elles dues, que llavors encara eren petites. Tot i així, en guarden records colpidors.

Com que aquestes entrevistes eren d'un caire més personal i sentimental, em calia una opinió més acadèmica, així que vaig entrevistar el Dr. Jordi Pujiula (psiquiatre i historiador local) i el Sr. Antoni Mayans (arxiver de l'Arxiu Comarcal d'Olot).

Llàstima que no pogués entrevistar cap dels seus detractors, ja que alguns són morts i altres hauria estat una imprudència.

L'Indépendant, un important diari francès de tendència esquerrana, era una de les principals fonts d'informació de Joaquim Danés durant l'exili. Li proporcionà, des de l'obligada distància, notícies del final de la guerra a Espanya, l'inici de la repressió, el nom de soldats espanyols concentrats a França (ell buscava desesperadament el seu fill Joan) i, més endavant, el procés de la Segona Guerra Mundial.

Els fragments seleccionats els vaig aconseguir fotografiant, amb dificultats i paciència, els microfilms dipositats als Arxius Departamentals de Perpinyà.

El Fons J.D.T. és un extensa documentació personal cedida per la família a l'Arxiu Comarcal d'Olot.

Tota aquesta documentació està arxivada conservant la classificació original de Joaquim Danés i Torras. El tarannà d'arxiver queda palès, ja que podem comprovar que ho guardava absolutament tot i, moltes vegades, per duplicat i triplicat: l'esborrany, en brut i en net. A mà i a màquina. La primera còpia i les de carbó.

Documents personals com ara el passaport, el document d'identitat, el carnet de conduir, els certificats, el *laissez-passer*, el *sauf-conduit*, factures... quan els tens entre les mans et proporcionen moments emotius. Però d'especial interès és la correspondència relacionada amb les gestions per aconseguir l'alliberament, tot el que fa referència al consell de guerra i les clares al·lusions a les persones que voluntàriament el van voler perjudicar.

Elogis

Vaig decidir dedicar un apartat als elogis, alguns de pòstums, que Joaquim Danés i Torras ha rebut per part d'algunes persones que han volgut deixar testimoni del seu reconeixement.

En l'apartat d'homenatges s'evidencia que Joaquim Danés i Torras és admirat per uns i rebutjat per altres. Un personatge bondadós i pacífic que ha despertat polèmiques i enveges.

A més a més d'una imprescindible bibliografia, de citar totes les fonts documentals i d'expressar el meu sincer agraïment a totes aquelles persones que m'han ajudat desinteressadament, n'havia d'extreure conclusions.

conclusions	
Bibliografia	el testimoni i la col·laboració dels seus fills m'hauria resultat d'un valor incalculable però, malauradament, cap d'ells viu:
Fonts documentals	- En Joan (1919-2001, príncep) era el fratge quan el seu pare va haver de marxar a França, van sofrir molt l'un per l'altre. J.B.T., incansablement, després de la retirada, el va estar buscant en camps de concentració fins que el va poder fer fugir de La Barceloneta. Posteriorment va viure com a reclusa la resta dels esdeveniments.
Agraïments	- En Joaquim (1923-2006) va ser qui va acompanyar el seu pare a creuar la frontera i va viure amb ell els primers mesos a França, a petar de la seva curta estada. Entre altres, va col·laborar en l'edició del llibre <i>Joaquim Danés, el camí d'una vida</i> , de 1977.
	- La Pilar (1921-1987) va donar un necessari suport moral a la seva mare i, regularment, mantenia correspondència amb el seu pare, el seu germà i altres familiars, quan podia l'arribar a veure a la presó i li donava menjar.
	- En Josep M. (1926-2006) ha resultat decisiu en la conservació i continuació de la tasca històrica de J.B.T. Gràcies a ell s'ha publicat la monumental <i>història d'oliver</i> i s'ha encarregat de mecanografiar bona part dels manuscrits del seu pare.
	- En Jordi (1935-2006), amb la seva gràcia m'hauria pogut explicar una bona collita d'anècdotes, va col·laborar en el llibre <i>Joaquim Danés, el camí d'una vida</i> amb una serigrafia que el llibre a la gran afeció de J.B.T. per l'excursionisme.
	Si no fos per l'afany de J.B.T. de guardar, arxivar i escriure fins els detalls més insignificants, a hores d'ara, em resultaria molt difícil realitzar aquest treball. De manera que les seves obres inèdites (<i>Excursionisme jaqués</i> , <i>Oliver</i> , <i>Oliver de la guerra</i> , <i>Oliver del meu exili</i> i <i>Homenajes por tierras de Francia, 1839-1940</i> i <i>el plató de la presó</i>), el <i>llibre Joaquim Danés i Torras</i> i les cartes personals han estat fonamentals per a la recerca i l'elaboració d'aquest treball.
	Marc Danés i Castelló

A part de les moltíssimes hores de feina i d'una dedicació, quasi exclusiva, de les meves hores de lleure durant molt de temps, aquest treball m'ha reportat també grans satisfaccions: l'honor de poder aprofundir en la vida del meu besavi, Joaquim Danés i Torras, i el reconeixement d'haver obtingut el Premi de Recerca d'Àmbit Comarcal-Garrotxa de la novena edició dels Premis Consell Social de la UdG (Girona, 13 de juny de 2008) i el primer premi de l'àmbit humanísticosocial dels VIII Premis de Treballs de Recerca de Batxillerat Salvador Reixach (Santa Pau, 4 d'octubre de 2008), que han estat molt gratificants.

Ara, a més d'escriure aquestes línies per ser publicades en aquests Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (2009), estic resolent un dels principals objectius del meu treball: la imminent publicació del web.